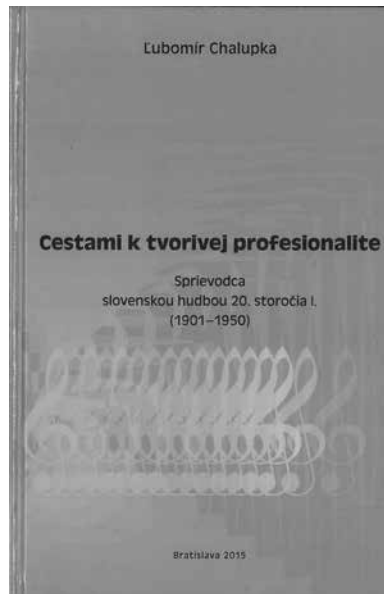

Lubomír Chalupka: Cestami k tvorivej profesionalite

Tatiana Škapcová

Lubomír Chalupka
*Cestami k tvorivej profesionalite:
Sprievodca slovenskou hudbou 20. storočia I.*
Univerzita Komenského, Filozofická fakulta
Bratislava, 2015, s. 307.

Samotný názov publikácie Lubomíra Chalupku *Cestami k tvorivej profesionalite: Sprievodca slovenskou hudbou 20. storočia I.* odkazuje na pár aspektov, akými sa tento publikačný počín vyznačuje. Jednak všíma si tvorivosť človeka – skladateľa-jedinca v jeho procese neustálej obmeny a potenciálu kreatívnej mysle, a profesionalitu – ukazujúcu na fenomén reflexie vtedajšej doby – kedy začína v slovenskej hudbe vystupovať do popredia školený kompozitista-skladateľ s nadobudnutými znalosťami, ako absolvent tej ktorej kompozičnej školy.

Monografia obsahujúca ako historické vlákna tiahnuce sa od minulosti k dnešku, je výnimočnou i pre analytické zhodnotenia vybraných diel autorov opisovanej etapy. Čo sa samotného výberu diel pre analýzu týka, myslím, že je obťažnou úlohou vyselektovať tie, ktoré nielen niečo prelomové obsiahli, ale aj analýza s dôrazom na vnútornú povahu diel je krehkou, pokiaľ sa nezohľadní nielen kontext doby, ale i autora. Na tomto mieste kladiem dôraz a obdiv k danej selekcii, ktorá zohľadňuje kľúčové či absolventské diela skladateľov, ako aj diela s vnútornou logikou úzko sa viažuce ku kontextu kompozičného diskurzu. Pre zdôraznenie len, že autor vyberá hlavné ťažisko analytického pohľadu na komorné diela, čo opäť výborne korešponduje s dobovými preverdeniami

sláčikových kvartetov a komorných telies nielen v spoločnosti, ale aj u muzicírujúcich domácností. (Albrechtovský dom atď...)

V prvej kapitole *Slovenská hudobná tvorba 20. storočia ako zdroj publicistického záujmu* sa autor venuje prierezu daného záujmu o problematiku a obdobie, skrz publikácie, kde sa nielenže vyskytuje samotné hľadanie zmyslu slovenskej hudby a jej formovanie, ale prináša i výpočet publikácií mapujúcich problematiku súvislosti vývoja. Ako apel je poukázanie na monografickú zaostalosť slovenských hudobných osobností. A to aj napriek titulom, ktoré máme k dispozícii. Tie sa však vyznačujú buď silným dobovým razením, čím by si zaslúžili aktualizáciu, alebo v prípade iných autorov by potrebovali nové pohľady aj na nie-reflektovaných skladateľov.

Po zhodnotení publicistického stavu sa predkladá čitateľovi druhá kapitola *Potvrdenie i opúšťanie starších tradícií – vývoj do roku 1918*, kde autor nerieši len diskutabilnú otázku historického členenia, a tak nastaveného zrkadla voči ponímaniu dejín, ale poukazuje na závažnosť sebaidentifikačných i akulturačných tendencií, ktoré vlastne tvoria jedno z jadier pre vytvorenie podmienok vtedajšieho stavu, nami už ex post vnímaného ako výsledného historického „faktu“. Voči určitej ambivalencii prijímania takejto podoby „historického faktu“ sa autor vyhradzuje sledovaním konkrétnych diel a tvorby, ktorá vlastne ako jediná predstavuje čisto zhodnotený fakt.

Môj názor na operovanie so sebaidentifikačnými a akulturačnými tendenciami ako východiskami pre čítanie súvislostí je namiesto do tej miery, do akej zohľadníme

všetky kontexty vtedajšej spoločnosti nielen na báze jednotlivca, ale spoločnosti a celej sociálnej reality v okruhu vtedy sa štiepenej a politicky novo sa stávajúcej spoločnosti, ktorá sa vysporiadala nielen individuálne, ale i kolektívne s novou identitou. Nekomentovať neuchopiteľné neuchopiteľným by chcelo vysvetliť, čo pod identitou a jej novo spoločensky nastaveným sa kontextom myslím.

Nuž práve problematika opisovanej doby si vyžaduje nevidieť len identitu ako samotnú osciláciu medzi vnútorným sebaidentifikovaním a vonkajším akulturačným prispôbením sa, myslím, že táto dualita aj napriek určitej potrebe a vzťahovej oscilácii nepokrýva celkový záber identity jedinca – ako súhrn vlastností, psychologickú a recepčnú modalitu, kauzality či ambivalencie ľudského potenciálu s ohľadom na individuálny internalizačný proces každého jedinca, s myšlienkovou väzbou na okolitý svet. Ako aj zároveň rešpektovaný dôraz jedinečnej väzby na opisovanú realitu a v nej vytvárané myšlienkové (inštitucionalizované) procesy v dobe i v mysli človeka.

Faktom však je, že daný model a koncept sebaidentifikácie a akulturácie, aj za priznanej problémovej a vnútornej protirečivej povahy, vytvára spolu s analýzou metodologické východisko, kde sa autorovi darí vytvárať nielen súvislosti – bázu, ale najmä faktickú a analytickú základňu pre vybudovanie jedného zo zázemí prijímania pohľadu na stav slovenskej hudby. Koniec koncov ako i sám autor v úvode uvádza, akýsi nábeh, založený na selekcii, nábeh k budúcemu syntetickému (možno tímovému) historiografickému zhodnoteniu tejto dôležitej etapy.

V nedávnej histórii slovenskej muzikologickej tvorby, s ohľadom na hudbu 20. storočia, sú publikácie, ktoré tvoria s danou Chalupkovou knihou zaujímavé puto. Mysliac na dielo Ivana Hrušovského *Slovenská hudba v profiloch a rozboroch* alebo dielo Zdenky Bokesovej či Ernesta Zavarského a iných, kde sa komentujú súčasní autori a ich tvorba.

Samozrejme časový odstup spôsobil i ďalší zaujímavý fenomén, a to vidieť hudbu v tvorivých a kompozične formulovaných sa ideách – komplexne. Jednak ako *Stratigrafia medzivojnového obdobia (1918–1939) a formulovanie moderného tvorivého programu* a štvrtú kapitolu *Vývojové paradoxy: Slovenská hudba v 40. rokoch*. V príslušných zmieňovaných kapitolách autor ponúka analytický pohľad vybraných diel nám známych osobností slovenskej hudobnej moderny (Suchoň, Cikker, Moyzes Alexander), ako aj znovu – objavných osobností Alexandra Albrechta, Štefana Németha-Šamorinského, Ota Ferenczyho, Jozefa Kresánka a Ladislava Holoubka, Dezidera

Kardoša, Andreja Očenáša, alebo zo staršej etapy diela Mikuláša Schneidra-Trnavského a Viliama Figuša-Bystrého, Mikuláša Moyzesa.

Napokon, možno len konštatovať samotné autorovo vyjadrenie:

„Slovenská hudba a hudobná kultúra v sledovaných vývojových štádiách prípravy, budovania a overovania svojej profesionálnej štruktúry predstavovala zložitý, protirečivý a pritom zaujímavý komplex. Z kvantitatívnej množiny kompozičnej produktivity sa priebežne vyseletovali kvality, reprezentované konkrétnymi opusmi, ktoré dokumentujú nielen dobu, v ktorej vznikli, ale aj umelecký potenciál ich autorov. Boli to kvality, ktoré stáli a stoja za pozornosť už aj z toho dôvodu, že významne generovali vývojovú perspektívu slovenskej hudby v celom 20. storočí. Aj z toho dôvodu sme považovali za užitočné napísať túto monografiu.“

Z mojej strany je to nielen užitočné a podnetné, ale najmä vďaka-hodné voči reflexii a vytváraniu nových obzorov a formovaní náhľadov na slovenskú hudbu.